

Referaat van Lamyae Aharouay

Dank je wel voor de uitnodiging, Judi Mesman. En ook veel dank aan Jet Bussemaker voor haar lezing.

Aart Jan de Geus had geen gelijk, zoals Bussemaker al stelde. En hij krijgt ook voorlopig geen gelijk, als we zo doorgaan.

In ons land werkt twee op de drie vrouwen tot 25 jaar in deeltijd, tegen een op de drie mannen tot 25 jaar. Dat verschil in uren is nergens anders in Europa zo groot. Hoe ouder die mannen en vrouwen worden, hoe groter het verschil. Dit gaat niet om bijbaantjes, maar om de startperiode op de arbeidsmarkt na de studie.

Dat bleek begin dit jaar uit de publicatie van een rapport door het Sociaal en Cultureel Planbureau, Werken aan de Start, zo heet het.

Dat deeltijd werken onder vrouwen, dat is dus ook zo als ze geen kinderen hebben.

Het SCP geeft een paar verklaringen, op basis van eigen enquêtes en groepsgesprekken.

Te beginnen met de opleiding. Meisjes kiezen nog altijd veel vaker dan jongens de richting van zorg of onderwijs. En dat zijn de sectoren waar vaak deeltijdbanen worden aangeboden. Van de MBO-ers die in de zorg of het onderwijs gaat werken, is 73 procent vrouw. Op het HBO is zelfs 76 procent vrouw.

Kijken we juist naar sectoren waar voltijd werken de norm is, denk aan ICT of transport, de bouw, dan zien we dat van de MBO-ers die er aan het werk gaat, 7 procent vrouw is, van de HBO-ers 21 procent.

Dit is natuurlijk wel een beetje het kip of het ei verhaal, zijn er meer deeltijdbanen in de zorg omdat vrouwen daarom vragen, of werken vrouwen vaker deeltijd, omdat er in hun sector overwegend deeltijdbanen worden aangeboden. Het onderzoek van het SCP zegt daar wel iets over. Want wat blijkt, uit onderzoek onder MBO-ers, blijkt dat van de jonge vrouwen die nu in deeltijd werkt, de helft graag meer zou willen werken. Alleen daar vragen vrouwen gewoon minder vaak om.

Dit heeft gevolgen voor de economische zelfstandigheid van vrouwen. Als vrouwen beginnen met werken, hebben ze gemiddeld ook nog een hoger uurloon dan mannen. Maar boven de 25 jaar halen mannen in het bedrijfsleven dat snel in, en boven de 30 gaan mannen per uur meer verdienen. Bij de overheid geldt dat boven de 35 jaar.

Peter Hein van Mulligen, hoofdeconoom bij het Centraal Bureau voor de Statistiek, twitterde vandaag de cijfers. 57 procent van de vrouwen is financieel onafhankelijk, tegen 83 procent van de mannen

Nog een interessante uitkomst van dat SCP-onderzoek: de thuissituatie speelt ook een rol. En die situatie is toch vaak het anderhalf-verdienersmodel. Vader werkt fulltime, moeder werkt parttime.

De vraag is dus: hoe zorg je ervoor dat de rol die hun ouders op zich namen niet meteen een voorspelling is voor de keuzes die hun kinderen vervolgens maken.

Ik heb daarop ook niet het antwoord, om maar meteen aan verwachtingsmanagement te doen. Maar ik vertel u wel graag over mijn eigen situatie.

Ik wil het met u hebben over Zohra, mijn eigen moeder.

Toen zij in Tanger, Marokko opgroeide, was onderwijs voor meisjes niet per se vanzelfsprekend. Veel meisjes bleven thuis, leerde het huishouden draaiende te houden. Mijn opa dacht daar anders over. Hoewel zijn oudste dochter wel thuis moest blijven om het grote gezin te helpen, werd mijn moeder naar school gestuurd. En niet alleen zij, mijn opa voerde actief campagne in de buurt bij andere ouders om hun dochters de kans te geven op educatie.

Mijn moeder vond school overigens niets. Uiteindelijk is ze ook op vroege leeftijd gestopt. We hebben het over de jaren 70 in Marokko, van leerplicht was geen sprake. Tot op de dag van vandaag heeft ze er spijt van.

Toen ze mijn vader achterna reisde naar Nederland en hier vijf dochters kreeg, wilde ze niet niks doen. Ze begon kleding te naaien, iets dat ze in Marokko geleerd had. Zo verdiende ze een zakcentje bij omdat ze het belangrijk vond om economisch onafhankelijk te zijn. Dat lukte. Dit maakte mijn moeder, net zoals die van Jet Bussemaker, niet volledig economisch onafhankelijk.

Mijn vader kwam na jaren werk terecht in de WW. Dat betekende dat mijn moeder aan de bak moest. Ze pakte alles aan. Schoonmaak, fabriekswerk. Altijd fulltime, dat was nodig, anders zouden we niet rondkomen. Maar ze wilde altijd meer. Ze belandde uiteindelijk als groepshulp op een kinderdagverblijf. Daar was ze in haar element. De locatiemanager zag het ook. Ze spoorde mijn moeder aan om te gaan studeren. Mijn moeder wilde heel graag, haar jongste dochter zat al in groep zeven en had haar fulltime zorg niet meer nodig, maar mijn moeder vond het ook eng. Wij spoorden haar aan. En uiteindelijk belandde mijn moeder, begin veertig, de Nederlandse taal niet helemaal machtig, in de bankjes van het plaatselijke ROC om een opleiding tot sociaal pedagogisch werker te doen. Ik weet nog goed dat wij, haar dochters, haar hielpen met verslagen tikken en de stof leren. En het lukte haar. Inmiddels is ze al bijna tien jaar pedagogisch medewerker.

U begrijpt dat mijn rolmodel mijn moeder is. Ik ben trots op haar. Ze heeft het geflikt, het is haar gelukt. Maar ook haar manager, die haar op zoveel manieren motiveerde om te studeren, is voor mij een voorbeeld. Ze heeft mijn moeder geholpen om een emancipatieslag te maken. En die slag wordt nog altijd gemaakt. Want de dochters van mijn moeder gingen naar de Universiteit en werken apotheker, of ontwikkelingspsycholoog. En mijn nichtjes en neefjes kunnen dus opkijken naar een generatie die het weer verder heeft geschopt.

Opleidingsniveau is daarbij overigens geen criterium. Mijn moeder deed een MBO-opleiding maar de moeite en het doorzettingsvermogen dat het haar heeft gekost is zoveel meer waard dan de diploma waar ze haar handtekening onder moest zetten.

Die rolmodellen zijn belangrijk.

Maar om rolmodel voor je kind te worden, moet je wel eerst moeder worden. En dát kan je carrière ook flink in de weg staan.

Columnist voor de Correspondent Tamar Stelling schreef daar onlangs een interessant stuk over. De titel: Vrouw, wil je gelijkheid? Stop met baren
Amerikaanse en Deense economen onderzochten Deense salarisdata tussen 1980 en 2013 en concludeerden daarna dat zo'n beetje de hele loonkloof die ze vonden tussen mannen en vrouwen, zo'n twintig procent verschil waarbij de vrouwen uiteraard minder kregen, te wijten is aan een factor: ZIJ zijn het die baren. En zij zijn het die daarna de zorg van het kind op zich nemen.

The child penalty, zo wordt die loonkloof veroorzaakt door het krijgen van een kind genoemd. De achterstand loopt na het eerste kind op tot dertig procent. Bij mannen is the child penalty zo'n beetje NUL procent. En de kloof wordt na verloop tijd wel iets minder, maar niet gedicht.

Maar ja, we hebben wel baby's nodig. En misschien is het tweede dat we nodig hebben een cultuuromslag, het doorbreken van vanzelfsprekendheid. Krijg je als vrouw een baby, dan wordt er van je verwacht dat je al het andere op een laag pitje zet. Ik weet nog dat een van mijn zussen haar zoontje na een kwart jaar naar het kinderdagverblijf bracht zodat ze haar studie op kon pakken. Het leverde haar nogal wat scheve blikken op. Onze maatschappij heeft nog altijd een duidelijk rolpatroon voor ogen. En daarbij hoort zorg, bij vrouwen. We hoorden het Jet Bussemaker net zeggen: bij een ziek kind wordt de moeder gebeld. Bij schoolactiviteiten wordt de moeder aangekeken voor hulp. Hier vanuit dit podium is het makkelijk om te zeggen, trek je er niets van aan. Maar in de praktijk is het nogal wat om andermans oordeel te moeten trotseren.

Ik ben het eens met Bussemaker dat bakfietsmoeder of gelukkige deeltijdwerker twee uitersten zijn. De meeste moeders zullen ergens in het midden zitten. Graag willen werken, of meer willen werken, maar daar niet de tijd of de middelen voor hebben. Of: juist altijd met een schuldgevoel het kind net te laat ophalen bij de BSO omdat die laatste vergadering zo uitliep.

Op 17 augustus 1929 publiceert het Limburgs dagblad drie zaken waaraan een goede vrouw zou moeten voldoen. Ik lees het even voor.

Een goede vrouw

Daar zijn drie dingen, waaraan een goede vrouw moet gelijken EN waarvan zij terzelfder tijd moet verschillen:

1^e. Zij moet gelijken aan een slak, die nooit haar huis verlaat; doch zij moet niet, gelijk de slak, alles was zij heeft aan haar rug hangen

2^e. Zij moet gelijken aan de echo, die enkel spreekt als zij gevraagd wordt; doch zij moet niet, gelijk de echo, altijd het laatste woord willen hebben.

3^e. Zij moet gelijken aan de torenklok, onberispelijk regelmatig; doch zij moet zich niet telkens laten hooren door de gansche stad.

Ik stel voor dat je als vrouw precies het tegenovergestelde moet doen.

Inmiddels hebben vrouwen, gelukkig, al lang laten weten dat ze een revolutie kunnen ontketenen, zie me too. Dat ze hun stem kunnen laten hooren. Dat zij spreken als zij willen. En dat ze hun huizen verlaten wanneer zij willen.

Zo streng als in 1929 zijn de regels voor vrouwen niet meer, goddank, en dat is grotendeels te danken aan vrouwen zelf. Inmiddels is het ook tijd om de man aan te spreken op zijn verantwoordelijkheden. Een kind maak je immers samen. De vanzelfsprekendheid dat een vrouw haar baan opzegt, zelfs als haar carrièreperspectieven beter zijn dan die van een man, is eigenlijk schrikbarend ouderwets.

Vrouwen kunnen en doen heel veel. Maar de vrouwenzaak kunnen ze niet alleen oplossen.

Ik eindig daarom ook alvast met een voorstel voor deze lezing volgend jaar. Zullen we het eens hebben over de zorgtaak en de verantwoordelijkheid van de man?